

Beszámoló

a Pannonhalmi Főapátsági Levéltár LIBER NIGER köteteinek restaurálásáról

A nevezett kötetek restaurálása a szentendrei Ars Alba Restaurátor Bt. műhelyében a 2022. év első felében a pályázatban benyújtott módon megtörtént. A részletes restaurátori beszámoló a mellékelt dokumentumban olvasható. A köteteket intézményünk 2. számú raktárában (a Főlevéltárban), a Capsarium oklevelei alatt, az erre kijelölt polcon helyeztük el. A beszámoló az intézmény honlapján, az alábbi helyen is olvasható:

<https://leveltar.osb.hu/hu/hirek/liber-niger-restauralasa>

Pannonhalma, 2022. november 9.

Dénesi Tamás
igazgató

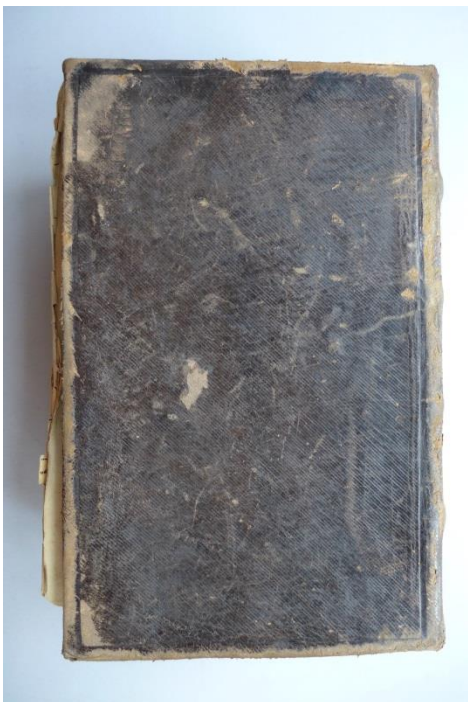
Pannonhalmi Főapátsági Levéltár

Szakmai beszámoló és restaurálási dokumentáció

A Pannonhalmi Főapátsági Levéltár felkérésére a következő munkát végeztük.

A restaurált kötetek: Liber Niger I-II. Regestum Capsarum Archivi Archi-Coenobii, Capsa I-XXXII., XXXIII-LXX., Keletkezés ideje: **XVIII. sz. második fele,** Jelzet: Acta Antiquiora, Series Librorum Antiquarium nr.2., Méretek: 320x540x130 mm és 320x545x110 mm, Terjedelem: 1-1608p. és 1613-2942 [36]p.

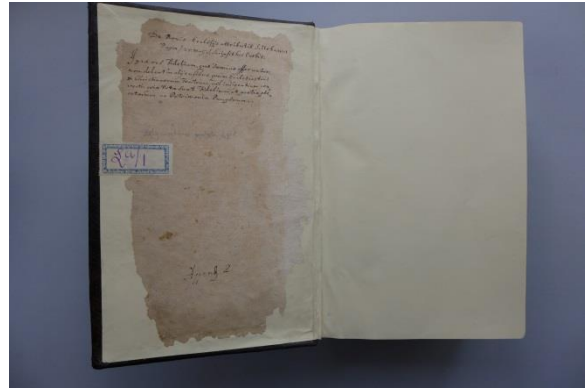
Liber Niger I.

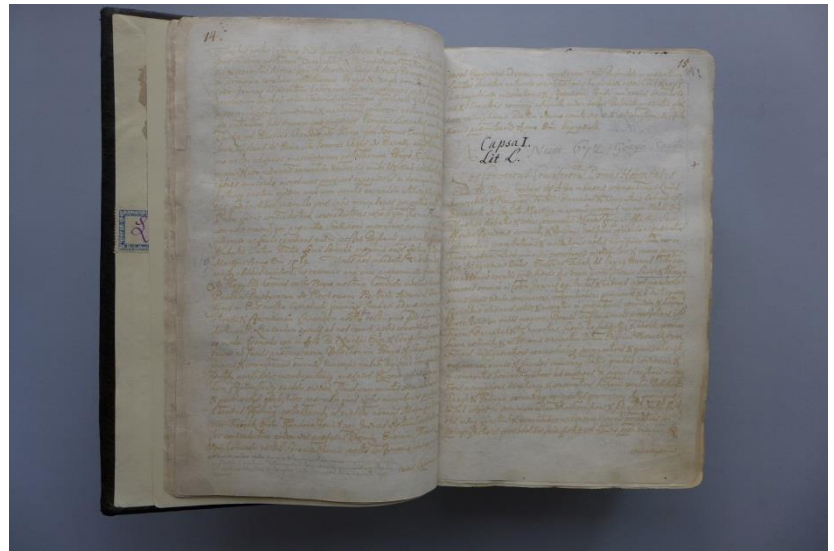
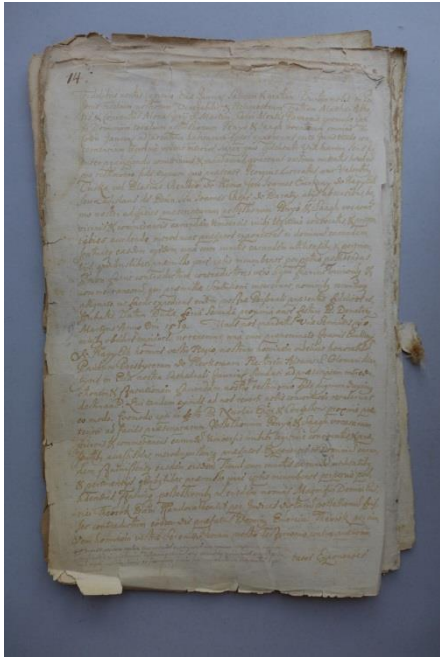
A háttábla restaurálás előtt és után

Az eltorzult könyvtest restaurálás előtt és a helyreállítás után

A kiszakadt könyvttest és az első előzék restaurálás előtt és után

A 14. oldal restaurálás előtt és után

Restaurálás előtti állapotleírás: A kézirat kötet fekete 'prégelt' felületű **egészbőr** kötésben van. A XX. sz-ban fekete papírból ráhajtott védőborítót is kapott. A bőr kopott, szennyezett, nyílásban és a táblaéleken a felhám ledörzsölődött. A négy **dupla zsinighbordára** készült váltott **fűzés** az első/utolsó ívektől eltekintve stabil. A deformálódott gerincű könyvttest teljesen **kiszakadt** a kötéséből. Az **első ív** lapokra esett, fűzése elengedett. A könyvttest végéhez illesztett és lapjaira szétesett '**Index**' rész eredetileg külön volt összefűzve, feltehetően nem is öltötték hozzá a bordákhoz; a lapszélek gyűrtek, hiányosak, szennyezettek. A könyvttest gerincén ehhez a kötésfázishoz nem készült kasírozás, de az enyvbe ragadva látszanak a korábbi, beírt pergamenből készült **kasírozócsíkok** tintájának finom lenyomatai. Ebből a korábbi kasírozásból maradt meg egy csík vége az előtáblán.

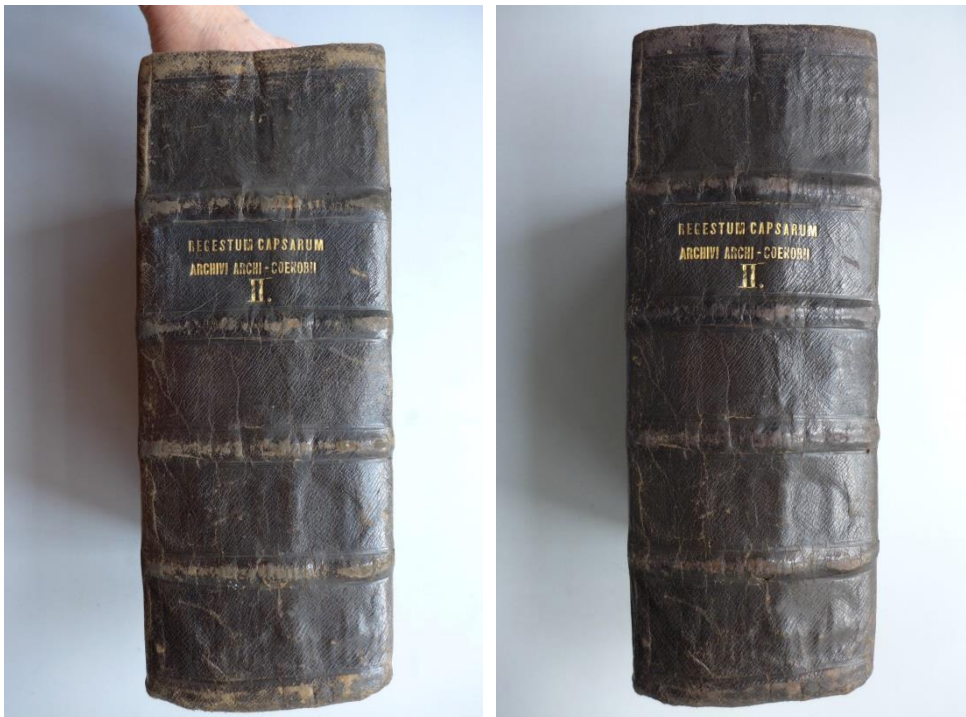
Papír táblái még egy **előző kötéshez** tartoztak, amit a rajtuk talált zöld kötőszalag maradványok és a korábbi pergamen gerinckasírozás töredéke is alátámasztanak. Az **első előzéktükör** is az előző kötésből maradt meg, átkötéskor a hiányos széleket papírcsíkokkal körberagasztották.

A restaurálás lépései, anyagai:

- Dokumentáció készítése restaurálás előtt és után.
- A kötés és a könyvtest portalanítása mikroszálás kendővel, latex radírral.
- Az előzéktükrök leáztatása a tábláról, elől a korábbi pergamen gerinckasírozás töredékének óvatos lefejtése, tisztítása, simítása.
- Az 1-18., 1581-1608. és az 'Index' lapok mosása tiszta kézmeleg vízben, savtalanítása kalcium-hidroxidban 8,5 pH-n, kiegészítésük/ívezésük papíröntéssel és japánpapírral, metilcellulózzal.
- A zsinigbordák végeinek megerősítése új kenderzsinig befűzésével.
- A restaurált ívek és az új, Fabriano Ingresből készült első előzék visszafűzése.
- Az eltorzult könyvtest fokozatos formázása a gerincen lévő enyv puhítása után.
- Új gerinckasírozás készítése erős lenvászonból, túllógó fülekkel (rizskeményítő és bőrenyv használatával).
- A bőrkötés konzerválása likkerrel (deszt. víz, zsíralkohol-diglikol-éter-szulfát [Genapol], lanolin, pataolaj, solutio conservans = Nipagin 96% etanolban), bőrhányok kiegészítése a sarkakon.
- Az eredeti kötés gerincének puhítása párakamrában, majd fölhúzása a gerincre a nyílások átvágása nélkül.
- Előzéktükrök kiragasztása keményítővel, az eredeti első előzéktükör maradványának visszaragasztása. Hátral a beíratlanul maradt utolsó merített lapot ragasztottuk ki tükrönek.
- Tárolódoboz készítése.

Melléklet: A korábbi pergamen gerinckasírozás töredéke, első előzék sérült röplapja .

Liber Niger II.

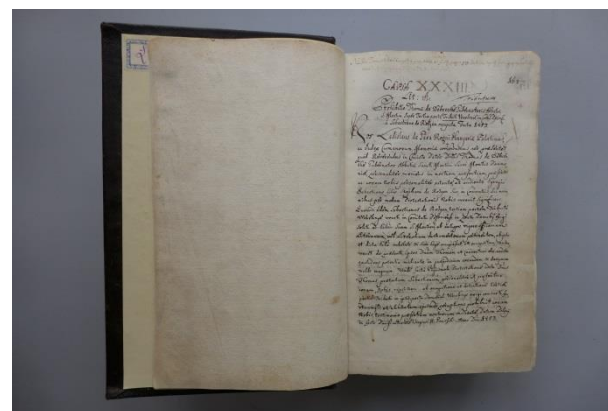
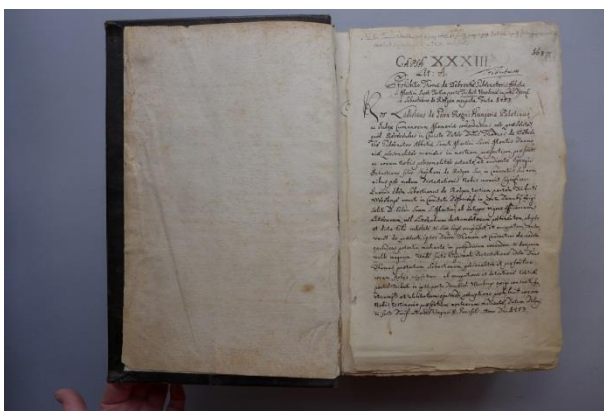

A kötés gerince restaurálás előtt és után

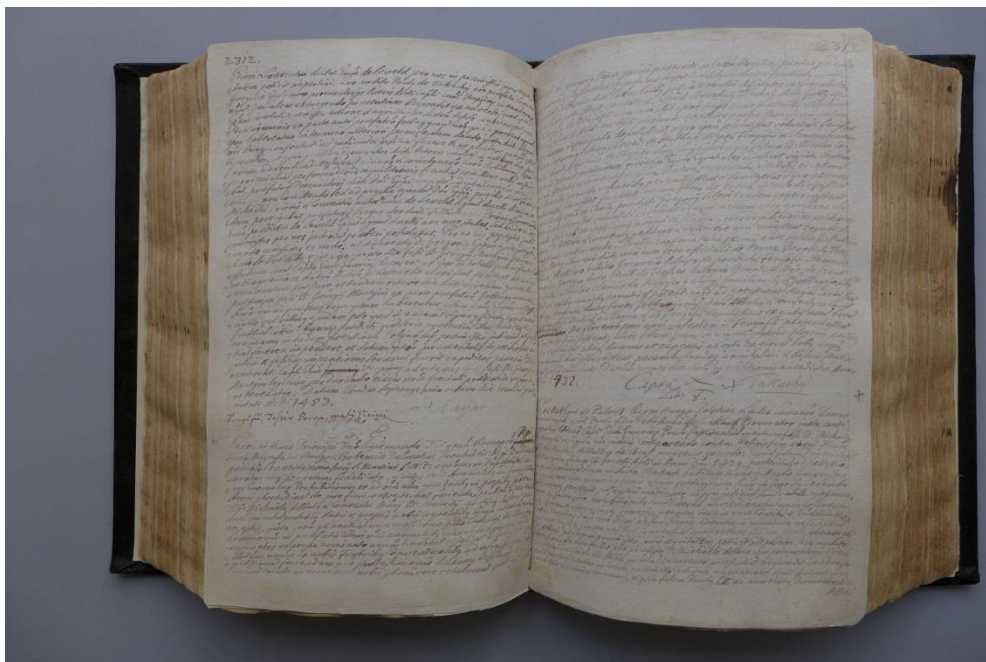
Ars Alba Restaurátor Bt.
2000 Szentendre Alkotmány u. 14.
adószám 24505877-1-13

A metszés lábánál restaurálás előtt és után

Az első lap

A 2312-13. oldalak mosás és visszaillesztés után

Restaurálás előtti állapotleírás: A kézirat kötet fekete 'prégelt' felületű **egészbőr** kötésben van. A XX. sz. ban fekete papírból ráhajtott védőborítót is kapott. A bőr kopott, szennyezett, nyílásban és a táblaéleken a felhám több helyen fölhasadt. A négy **dupla zsinighbordára** készült váltott **fűzés** ép, csak az első/utolsó lapok szakadtak ki, illetve van néhány laza ív, ami az ép fűzőcérna ellenére lefelé kissé kimozdult. A **2309-2326. oldalszámú lapokat** korábban kivágták/tépték, majd az egyes lapokat az írástükör fölött és alatt papírcsíkkal egymáshoz ragasztva visszaillesztették a könyvtestbe. Ez az illesztés meglazult, a lapok kilógnak, széleik gyűrtek, szakadtak, szennyezettek. Több helyen vannak szakadt szélű lapok a könyvtestben. **Előzékei** a bőrborítással egykorú gépi papírból készült levélpárok, gyűrtek, szennyezettek. Oromszegői visszahajtott vászoncsíkok, szakadozottak.

A restaurálás lépései, anyagai:

- Dokumentáció készítése restaurálás előtt és után.
- A kötés és a könyvtest portalanítása mikroszálal kendővel, latex radírral.
- Az előzéktükrök leáztatása a tábláról.
- Az 1613-1638., 2309-2326. és az 'Index' utolsó lapjának mosása tiszta kézmeleg vízben, savtalanítása kalcium-hidroxidban 8,5 pH-n, kiegészítésük/ívezésük papíröntéssel és japánpapírral, metilcellulózzal.
- A 2309-2326. lapok egymáshoz illesztése Filmoplast P (Neschen) csíkokkal, majd a lapok rögzítése zselatinnal a gerinchez. A lapok egészen a nyílásig beírtak, így ívezésre nem volt mód, ezért választottuk ezt megoldást.
- Új eléfűzött előzékek Fabriano Ingres-ből, a lapokból hajtott betáblázócsíkkal.
- A kapitálisok rögzítése metilcellulózzal.
- A bőrkötés konzerválása likkerrel (deszt. víz, zsíralkohol-diglikol-éter-szulfát [Genapol], lanolin, pataolaj, solutio conservans = Nipagin 96% etanolban), a festés retusálása fekete fémkomplext tartalmazó bőrfestékekkel (Roda Dye NF).
- Tárolódoboz készítése.

Szentendre, 2022. február 18.

Fehrentheil Henriette papír- és könyvrestaurátor

ARS ALBA Bt.
2000 SZENTENDRE
ALKOTMÁNY U. 14.
T: 26/315-456